

Estils

Internet ha diversificat i modernitzat els rituals funeraris i el dol. CRISTINA CALDERER

El dol es reinventa en l'era digital

Els cementiris virtuals, els grups de dol online i els memorials a internet ajuden a superar les pèrdues

NEREIDA CARRILLO
BARCELONA

“On ets, ara?” “Com a robot, suposo que existeixo en algun lloc en un servidor de San Francisco”. “M’estimes?” El periodista James Vlahos simula que parla a través del mòbil amb el seu pare, que va morir al febrer de càncer. Vlahos segueix parlant amb ell “en certa manera” gràcies a un *chatbot*, una espècie de Siri, que ell mateix ha creat. “Tinc una versió del meu pare a la butxaca, al mòbil”, explica a la revista *Wired*. Crear un *chatbot* d’un ésser estimat és segurament la manera més innovadora en què la tecnologia facilita el record dels traspassats.

Internet i els nous ginys han diversificat i modernitzat els rituals funeraris i el dol. Avui dia es pot homenajar els desapareguts a través de memorials de Facebook, aplicacions de mòbil, cementiris virtuals o posant un codi QR a la làpida que enllaci amb espais online on la persona perviu en vídeos i fotografies. “Són una forma d’immortalitat”, explica Francesc Núñez, sociòleg i director del màster d’humanitats de la UOC. Per a Núñez,

mentre que la identitat física desapareix, la digital roman. “No és una immortalitat tradicional, en el sentit de resurrecció de l'ànima, sinó un allargament indefinit de la vida, no tan diferent de la immortalitat en què creien els grecs”, diu aquest sociòleg.

Alternativa per a dols repudiats

El dol digital té les seves particularitats, els seus avantatges i inconvenients. La doctora en sociologia i investigadora del Centre per la Mort i la Societat de la Universitat de Bath Nina Jakoby i la seva col·lega Simone Reiser afirmen que els cementiris virtuals faciliten l’expressió del dol sense les restriccions de l’espai i el temps. Al llibre *Internet and emotions*, les investigadores asseguren que la xarxa dona als amics el mateix estatus que la família i proporciona un espai d’expressió del dolor per a aquells dols socialment mal vistos, com el d’un amant. Per la seva banda, Núñez afegeix que el dol digital és “menys pausat, més lliure i creatiu i, així, més individualitzat”. Per a aquest expert, a internet l’individu afligit busca alleugerir la pena no tant amb l’acompanyament dels altres sinó en l’expressió balsàmica del seu dolor.

Més enllà de les particularitats, les tecnologies faciliten el dol o l’en-

Inclusió
Les xarxes donen espai als dols socialment mal vistos

torpeixen? La psicòloga d’emergències Anna Romeu assegura que normalment ajuden, però en els casos de dol patològic –la minoria– l’agreugen més. “Si el memorial de Facebook serveix perquè actuïs com si la persona encara fos viva a internet, és un dol patològic. Si ho vius com un memorial, com una manera d’honorar algú, reconforta moltíssim”, explica la psicòloga. Romeu afegeix que en els casos de dol patològic les persones no accepten la pèrdua i no l’expressen. “El dol és un procés en què vius una pèrdua, l’acceptes i adaptes la vida a aquella pèrdua”, explica Romeu. Les persones amb dol patològic, continua la psicòloga, en pateixen les conseqüències: no poden treballar, abandonen la seva família o a ells mateixos.

Xatejar amb els difunts

“El bot és un consol per a mi”, explica Vlahos, que confessa que gràcies a la màquina el record del seu pare és molt “vivid”. L’ha programat de manera que el robot, amb la veu del seu pare, li pugui cantar una cançó, explicar-li un acudit o narrar-li un episodi de la seva vida. Per a les investigadores Nina Jakoby i Simone Reiser, les eines digitals incentiven el diàleg amb el mort, una pràctica que, segons afirmen, no està acceptada però que, cre-

uen, ajuda a resoldre assumptes oberts amb aquella persona. Romeu en discrepa. Per a la psicòloga, parlar amb el *chatbot* d’un difunt no afavoreix el dol: “No és el mateix que un memorial. En un xat, saps que al darrere hi ha una persona, parles en present. Parlar amb una persona com si estigués viva és no acceptar la seva mort”.

Per a Romeu, si bé el *chatbot* pot contribuir a patologitzar un dol, la resta d’eines digitals resulten positives. Faciliten l’expressió de les emocions i el contacte amb gent que viu lluny i pot reconfortar. “La majoria d’emocions íntimes ens costa molt fer-les públiques. Amb el dol no és així perquè hi ha la necessitat que se’n parli. Per a la gent que està en un procés de dol, que no se’n parli és una ofensa, és com oblidar-lo. Les tecnologies faciliten molt que se’n parli”, recalca Romeu, que també creu que l’anonimat d’internet facilita el dol en el cas d’amants o exparelles. “Hem d’expressar la pena, la ràbia, l’enyorança, totes les emocions que formen part del dol. La no expressió fa que el dol s’enquisti, que no ens deixi avançar”, assegura la psicòloga.

Catarsi col·lectiva a les xarxes

“Tantes vegades em van matar, tantes vegades em vaig morir i, tanma-

A Facebook, ¿más morts que vius?

.....

La Generalitat va aprovar al juny la llei de voluntats digitals per regular què passa amb la nostra empremta a internet després de la mort, però va ser suspesa cautelarment pel TC fa una setmana. La llei volia ser un pas més en una direcció que ja han pres algunes tecnològiques. Facebook permet triar un contacte de llegat, que és qui volem que administri el nostre perfil quan morim. En aquests casos, molts comptes passen a ser commemoratius i no s’eliminen. Això provocarà, segons un estudi de la Universitat de Massachusetts, que el 2098 hi hagi a Facebook més morts que vius. Per als experts, aquesta barreja de morts i vius als murs de la xarxa social incrementarà el contacte diari amb la mort i podria contribuir a fer que deixi de ser un tabú. “Un dels factors que més ha patologitzat la mort és que no tenim cultura, ni educació ni contacte amb la mort”, diu la psicòloga Anna Romeu. El sociòleg Francesc Núñez també diu que l’ocultació no ajuda a superar la pèrdua.

teix, soc aquí ressuscitant”. Amb aquestes paraules comença *Como la cigarra*, de la poeta argentina Maria Elena Walsh i cantada per Mercedes Sosa, al vídeo penjat al mur de Facebook del grup de dol perinatal de Tenerife. El dediquen a “totes les mares i pares que cada dia es reinventen a ells mateixos i continuen avançant malgrat el dolor”.

Com aquest, existeixen a la popular xarxa social molts grups de dol, la majoria tancats i gestionats pulcrament. Comparteixen cançons, missatges d’ànim, activitats o notícies relacionades amb la mort. Per a Romeu, són una alternativa per als que, per dificultats horàries, d’idioma o responsabilitats familiars, no poden assistir a grups físics: “Els grups de dol faciliten l’acceptació de la pèrdua”. Són un instrument més de la tecnologia per refer-se.

Malgrat que les eines 2.0 amplifiquen l’expressió del dolor i permeten rebre paraules reconfortants de més gent, els experts recalquen que cal també l’escalf del contacte humà, a part de més educació en la mort a nivell social, ja que avui dia encara és un tabú. “Dubto que el condol que reps virtualment sigui el mateix que reps quan algú et posa la mà a l’espatlla i et diu: «Quina merda»”, remarca Núñez. Per la seva banda, la psicòloga Anna Romeu insta a normalitzar la mort des de la infància: “Des de les escoles, s’ha d’explicar que la mort existeix, que forma part de la vida, que és el final. Hem d’ensenyar que podem perdre, que això fa mal, però que se supera”. ■■■